

Zinsleer

Inhoud

Waarom een cursus Zinsleer Nederlands?	3
Les 1. Inleiding: Zinnen in stukjes	4
1a. Zinsdelen herkennen	4
1b. Zinsdelen benoemen: soorten zinsdelen	6
Les 2. De zinskern	7
2a. Wat is een persoonsvorm (pv)?	7
2b. De werkwoordelijke rest (= werkwoordelijke aanvulling)	8
2b. 1. Wat is een werkwoordelijke rest?	8
2b. 2. Werkwoordelijke rest ondoordringbaar	9
2b. 3. Slechts één voltooid deelwoord mogelijk als werkwoordelijke aanvulling	10
2c. De niet-werkwoordelijke rest	11
2d. Samengestelde zin en enkelvoudige zin	12
2e. Nevenschikkend en onderschikkend zinsverband	13
Les 3. Het onderwerp (subject)	14
3a. Wat is een onderwerp?	14
3b. Vier probleemgevallen	16
Les 4. Het lijdend voorwerp (direct object)	18
4a. Wat is een lijdend voorwerp?	18
4b. Omzetting actieve vorm naar passieve vorm	18
4c. Handelend voorwerp	19
Les 5. Het meewerkend voorwerp (indirect object)	20
5a. Wat is een meewerkend voorwerp?	20
5b. Onderscheid lijdend voorwerp - meewerkend voorwerp	20
Les 6. Het voorzetselvoorwerp	21
Les 7. De bijvoeglijke bepaling	22
Les 8. De bijwoordelijke bepaling	23
Les 9. Onderscheid bijwoordelijke en bijvoeglijke bepaling	25
Les 10. Herhaling: Alle zinsdelen in een notendop	26
BIBLIOGRAFIE	27
OPLOSSING OEFENINGEN	31
TERMINOLOGIE ZINSLEER	39

Waarom een cursus Zinsleer Nederlands?

Beste cursist,

Wie talen wil gaan studeren (en wie wil dat niet in het Europa van de 21ste eeuw?) komt al vlug in aanraking met begrippen als persoonsvorm, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp en dergelijke meer. Het zijn zaken die bij de studie van elke taal terugkeren, zodat je ze best kent vooraleer je aan je studie begint.

Ook voor een correcte spelling van het Nederlands is het handig als je weet wat ze betekenen. Deze handleiding probeert je hierbij via een systematisch overzicht van de zinsdelen die het Nederlands rijk is de elementaire zaken bij te brengen.

Voor een snelle blik van wat je allemaal aangeboden krijgt, kan je uiteraard terecht bij het overzicht van de structuur van deze cursus in de inhoudsopgave.

Daarna wordt op een beknopte, maar toch heldere wijze uitgelegd wat verstaan wordt onder een bepaald zinsdeel. Onmiddellijk wordt het geleerde in de praktijk geoefend via de **A.C.O.** (**A**uto **C**ontrole **O**efeningen) doordat je als cursist het betreffende zinsdeel in zinnnetjes of in teksten moet herkennen en aanduiden. De oplossing van de oefeningen vind je achteraan in de bundel.

Wie zich na deze handleiding nog verder wil bekwamen in de zinsleer of wie nog wat wil oefenen, kan terecht bij de **bibliografie** achteraan. Je vindt er aanvullend studiemateriaal zowel in boekvorm, als via Internet en cd-rom. Of je kan natuurlijk ook één van de BIS-cursussen '**Nederlands in vogelvlucht**' volgen. Daarin komt niet alleen de zins- en woordleer aan bod, maar ook de nieuwe spelling, woordenschat, duidelijk en aantrekkelijk schrijven, enzovoort. Voor elk wat wils dus.

Tot slot vindt de cursist vreemde talen op het einde nog een overzichtslijst terminologie zinsleer met de vertaling van de verschillende woordsoorten (en verwante begrippen) in de belangrijkste Europese talen. Op die manier kan hij bij zijn studie van een grammaticaal begrip in de vreemde taal heel snel achterhalen wat er precies mee bedoeld wordt.

Alvast veel succes!

1. Inleiding: Zinnen in stukjes

1a. Zinsdelen herkennen

Als we iemand iets willen vertellen, mondeling (door tegen hem te praten) of schriftelijk (door iets op papier of pc te zetten), dan kunnen we dit niet zonder 'ons verhaal' in deeltjes te knippen. Geen enkele toehoorder of lezer is in staat één lange informatiestroom zonder pauzes tot zich te nemen. Daarom delen we 'ons verhaal' op in stukjes. Als we 'ons verhaal' mondeling vertellen, geeft het ons tijd om te ademen, als we 'ons verhaal' schriftelijk meedelen, plaatsen we een punt (of een vraagteken of een uitroepteken) achter zo een stukje. Zo een afgerond stukje noemen we een **zin**.

Vb. Ik ga elke avond om 5 uur naar huis.

Een zin bestaat op zijn beurt uit nog kleinere stukjes. Als ook deze stukjes op zich een afgerond geheel vormen, spreken we van een **zinsdeel**. Het volgende zinnetje bestaat uit vijf zinsdelen (van elkaar gescheiden door een /).

Vb. /Ik / ga / elke avond / om 5 uur / naar huis.

Zoals je ziet in bovenstaand voorbeeld, kan een zinsdeel uit één woord (vb. ik) bestaan of uit meerdere woorden (vb. elke avond).

Zinsdelen kan je herkennen door de **verplaatsingsproef**. Als je een woord of een groepje woorden makkelijk kan verplaatsen, dan heb je te maken met een apart zinsdeel.

Ik ga elke avond om 5 uur naar huis.

Ga **ik** elke avond om 5 uur naar huis?
Elke avond ga **ik** om 5 uur naar huis.
Elke avond om 5 uur ga **ik** naar huis.

→ **ik** kan gemakkelijk verplaatst worden → **ik** is een zinsdeel.

Verplaats het tweede woord **ga**:

Ga ik elke avond om 5 uur naar huis?
Elke avond **ga** ik om 5 uur naar huis.
Elke avond om 5 uur **ga** ik naar huis.

→ **ga** kan gemakkelijk verplaatst worden → **ga** is een zinsdeel.

Verplaats het derde woord **elke**:

Elke ga ik avond om 5 uur naar huis. (???)
Ik **elke** ga avond om 5 uur naar huis. (???)
Ik ga avond **elke** om 5 uur naar huis. (???)

→ **elke** kan niet verplaatst worden → **elke** is geen zinsdeel (maar een zinsdeelstuk).

Verplaats het vierde woord **avond**:

Avond ga ik elke om 5 uur naar huis. (???)
Ik **avond** ga elke om 5 uur naar huis. (???)
Ik ga elke om 5 uur **avond** naar huis. (???)

→ **avond** kan niet verplaatst worden → **avond** is geen zinsdeel.

Verplaats het derde en vierde woord samen **elke avond**:

Elke avond ga ik om 5 uur naar huis.

Om 5 uur ga ik **elke avond** naar huis.

Naar huis ga ik om 5 uur **elke avond**.

→ **elke avond** kan gemakkelijk verplaatst worden → **elke avond** is een zinsdeel.

A.C.O. 1

**Probeer de zinsdelen te herkennen door toepassing van de verplaatsingsproef.
Zet achter elk zinsdeel een schuin streepje:**

Deze handleiding is helemaal gratis.

Ik heb thuis twee poezen.

Mijn kinderen versieren graag onze grote kerstboom.

Mijn man slaapt als een roosje.

De voetbalwedstrijd heeft anderhalf uur geduurd.

Ze legde de gele sponsen handdoek op de tafel.

A.C.O. 2

**Probeer nog eens de zinsdelen te herkennen.
Zet achter elk zinsdeel een schuin streepje:**

Hij is tijdens de vakantie met de wagen naar de kust gegaan.

De vrouw draagt een kind op de arm.

De jongen brengt de brief naar de post.

De hond had het kind in de arm gebeten.

De firma koopt nooit in het buitenland.

De ziekenwagen bracht hem in de namiddag naar het ziekenhuis.

A.C.O. 3

**Duid de zinsdelen aan in onderstaande tekst.
Zet achter elk zinsdeel een schuin streepje: Saving Private Ryan (naar: www.shop.nl)**

Saving Private Ryan gaat over een zoektocht naar een soldaat, Private Ryan.

Voor deze missie wordt een speciaal peloton samengesteld, dat met gemengde gevoelens op zoek gaat naar deze onbekende soldaat. Saving Private Ryan is een imposante film, met groots opgezette oorlogsscènes. De regie van Spielberg is weer uitmuntend en topacteurs zoals Tom Hanks en Matt Damon maken het geheel compleet.

1b. Zinsdelen benoemen: soorten zinsdelen

Zinsdelen kunnen we in drie grote groepen onderverdelen:

De zinskern:

- A. de persoonsvorm (pv)
- B. 1) werkwoordelijke aanvulling of 2) niet-werkwoordelijke aanvulling
- C. het onderwerp (o)

De voorwerpen:

- A. het lijdend voorwerp (lv)
- B. het meewerkend voorwerp (mv)
- C. het voorzetselvoorwerp (vv)

De bepalingen:

- A. bijvoeglijke bepalingen (bijv. bep).
- B. bijwoordelijke bepalingen (bijw. bep).

In de volgende lessen leggen we je uit hoe je de zinsdelen kan herkennen en benoemen.

2. De zinskern

2a. Wat is een persoonsvorm (pv)?

De persoonsvorm (pv) kan je herkennen door de zin vragend te maken. De pv staat dan vooraan de zin. In de volgende voorbeeldjes zijn de onderstreepte woorden pv's.

Hij gaat elke avond om 5 uur naar huis.

→ want: Gaat hij elke avond om 5 uur naar huis?

Zij verdienen niet genoeg met 1500 euro netto per maand.

→ want: Verdienen zij niet genoeg met 1500 euro netto per maand?

Hij heeft haar gisteren ten huwelijk gevraagd.

→ want: Heeft hij haar gisteren ten huwelijk gevraagd?

Jij moet elke avond naar het voetbalveld gaan kijken?

→ want: Moet jij elke avond naar het voetbalveld gaan kijken?

A.C.O. 4

Onderstreep de persoonsvorm in de volgende zinnen. Om deze te vinden kan je eerst de zin vragend maken:

Ik heb een hekel aan kaas.

Deze oefening vind ik erg gemakkelijk.

Ik hou erg veel van chocolade.

Dit reepje chocolade kan er bij mij nog wel bij.

Ze moet al haar huiswerk nog maken.

In het skidorp lag er erg veel sneeuw.

Er lagen drie sneeuwvlokjes op haar jas.

Hij heeft alle hoop opgegeven.

2b. De werkwoordelijke rest (= werkwoordelijke aanvulling)

2b.1. Wat is een werkwoordelijke rest?

De persoonsvorm heeft niet altijd een eigen betekenis. De pv's uit de bovenstaande voorbeeldzinnen gaat en verdienen hebben elk een specifieke, eigen betekenis. De pv's heeft en moet hebben eigenlijk geen eigen betekenis, maar ze moeten hulp krijgen van een ander werkwoord dat deze eigen betekenis wel heeft (in dit geval gevraagd en gaan kijken). Deze pv's worden dan ook aangevuld door een **werkwoordelijke aanvulling** of ook vaak **werkwoordelijke rest** genoemd.

Deze aanvulling kan gebeuren onder de vorm van een **voltooid deelwoord** (vb. gespeeld, nagedacht, beloofd,...), onder de vorm van één of meerdere **infinitieven** (= **onbepaalde wijs**) (vb. spelen, nadenken, beloven,...) of **(om) te + infinitief**, of een combinatie van een voltooid deelwoord met één of meer infinitieven.

Pv's die aangevuld worden door een werkwoordelijke aanvulling noemen we **hulpwerkwoorden**. Bekijk in onderstaande zinnetjes de soorten werkwoordelijke aanvullingen (telkens onderstreept).

- Ben je elke avond om 5 uur naar huis gegaan?
(voltooid deelwoord als werkwoordelijke aanvulling)
- Kan jij niet genoeg verdienen met 1500 euro netto per maand?
(infinitief als werkwoordelijke aanvulling)
- Heeft hij jou gisteren ten huwelijk gevraagd?
(voltooid deelwoord als werkwoordelijke aanvulling).
- Moet jij nu echt elke avond naar het voetbalveld gaan kijken?
(twee infinitieven als werkwoordelijke aanvulling)
- Zit je hier lang te werken? (te-infinitief als werkwoordelijke aanvulling)
- Ik zou al lang een veel betere baan gehad kunnen hebben.
(combinatie van één voltooid deelwoord en twee infinitieven)

Pv's zijn hier: ben, kan, heeft, moet, zit en zou (deze hebben alle op zich geen echte betekenis). Ze worden aangevuld met de werkwoordsvormen gegaan, gevraagd en gehad (voltooid deelwoord), verdienen, gaan kijken en kunnen hebben (infinitieven) of te werken (te + infinitief).

A.C.O. 5

Onderstreep in de volgende zinnen de werkwoordelijke aanvullingen en bepaal of ze voltooid deelwoord, infinitief of (om) te + infinitief zijn:

Ik heb een boek van Hugo Claus ontleend in de bibliotheek.

Ze heeft de tas op haar rug gedragen.

Het is te vroeg om te beslissen.

De peren zijn op de vloer gevallen.

Lien wil elke morgen met de trein naar het werk gaan.

Ik ga elke avond met de kinderen spelen in het park.

Hij zal nog veel moeten leren zwijgen.

Hij heeft de dief horen weglopen.

Alsjeblieft, tracht in het vervolg op tijd te komen.

Wie heeft hier dit feestje georganiseerd?

A.C.O. 6

Onderstreep in de volgende zinnen de werkwoordelijke aanvullingen en bepaal of ze voltooid deelwoord, infinitief of (om) te + infinitief zijn:

Er zou iemand gebeld kunnen hebben.

Colombus schijnt Amerika niet ontdekt te hebben.

Dit is niet om te lachen.

Hij probeert meer te werken.

Je zou deze taak best wat sneller afgehandeld kunnen hebben.

Ik zou beter leren zwemmen.

Deze pizza is niet meer te eten.

Zij wensten geen commentaar te geven.

2b.2. Werkwoordelijke rest ondoordringbaar

In correct Nederlands is de werkwoordelijke rest ondoordringbaar m.a.w. werkwoorden horen samen te staan en een niet-werkwoord kan niet tussen twee werkwoorden in gaan staan. Vlamingen hebben echter nogal eens de neiging (onder invloed van hun dialect) tegen deze regel te zondigen.

Fout zijn dus:

- Ik zou er niet meer kunnen aan wennen.
(aan = geen werkwoord, staat tussen kunnen en wennen in).
- Als ik er moet mee naar huis gaan, duurt het veel te lang.
(mee en naar huis staan tussen moet en gaan).

Correct is wel:

- Ik zou er niet meer aan kunnen wennen.
- Als ik er mee naar huis moet gaan, duurt het veel te lang.

A.C.O. 7

Ga na of in de volgende zinnen de werkwoordelijke eindgroep ondoordringbaar werd gehouden of niet (en corrigeer indien nodig):

AIDS is geen ziekte waar je zomaar aan kunt sterven.

De ECDL-cursus is een cursus waar velen zich zullen voor interesseren.

Dat is een onderwerp waar je veel kunt over vertellen.

Ik vrees dat we er niet in zullen slagen.

Hij benadrukte dat er met veel factoren moet rekening gehouden worden.

Hij heeft nooit willen afstand doen van zijn vier kinderen.

Hij zei dat hij er geen aandacht had aan geschonken.

2b.3. Slechts 1 voltooid deelwoord mogelijk als werkwoordelijke aanvulling

In tegenstelling tot de infinitieven is er in correct Nederlands meestal maar één voltooid deelwoord mogelijk. Dialectisch gebruik laat hier wel eens twee of zelfs nog meer voltooid deelwoorden zien. Vooral 'geworden' en 'geweest' zijn nogal eens overbodig in standaard taalgebruik.

Vergelijk:

- Hij is opgebeld geworden. (fout)
- Hij is opgebeld geweest. (fout)
- Hij is opgebeld geweest geworden. (fout)
- Hij is opgebeld. (correct)

A.C.O. 8

Corrigeer zo nodig de zin op het aantal voltooid deelwoorden:

Mijn vader is nu ook op brugpensioen gesteld geworden.

Zijn er nog besparingsmaatregelen genomen geworden?

Hij is in zijn bewegingsruimte beperkt.

De piano is door de pianist zelf bespeeld geworden.

Er zijn dit jaar al meer dan 30 000 cursisten ingeschreven geweest geworden.

Het is me niet duidelijk waarom er door die benoeming niet eerder een signaal is gegeven.

2c. De niet-werkwoordelijke rest

Pv's kunnen ook een **niet-werkwoordelijke rest** (of **aanvulling**) krijgen. De aanvulling is dan geen werkwoord, maar iets anders (bv. een bijwoord). Deze niet-werkwoordelijke aanvulling noemen we ook nog **het gezegde**. Pv's die we moeten samenlezen met een niet-werkwoordelijke aanvulling noemen we **koppelwerkwoorden**.

Soorten niet-werkwoordelijke rest

Er zijn zo'n zestal verschillende soorten niet-werkwoordelijke rest:

- 1, Het eerste stuk van een scheidbaar samengesteld werkwoord:
Vb.: We kwamen pas om negen uur aan. (aankomen = scheidbaar ww.)
- 2, Het niet-werkwoordelijk deel van werkwoordelijke uitdrukkingen:
Vb.: Mijn dochtertje eet weer met lange tanden. (uitdr. met lange tanden eten)
- 3, Het wederkerig en wederkerend voornaamwoord¹:
Vb.: Hij wast zich elke morgen met zeep.
We plagen elkaar.
- 4, Het naamwoordelijk deel:
Vb.: Hij is de knapste jongen van de klas.
Hij lijkt een beetje ziek.
- 5, Een zinsdeel met een achtergeplaatst voorzetsel (= achterzetsel):
Vb.: De auto reed het water in.
- 6, **Er** bij een hoofdtelwoord:
Vb.: Ik heb er drie.

A.C.O. 9

Onderstreep de niet-werkwoordelijke rest(en) in onderstaande zinnetjes:

Ik was gisteren ziek.

Mijn man wast altijd de borden en de glazen af.

Die man daar is gek.

Ze plagen elkaar zo graag.

Je ziet bleek vandaag.

Hij kan zich niet verdedigen.

De wolf was steeds op zijn hoede.

Hij wast zich elke dag met zeep.

Vorige week heb ik er twintig gekocht.

Bel me morgen nog eens op.

Er lagen er zeven in de kast.

¹ Voor een duidelijk begrip van wederkerig en wederkerend vn. verwijzen we naar de BIS-handleiding Woordleer.

2d. Samengestelde zin en enkelvoudige zin

Enkelvoudige zinnen bevatten slechts 1 persoonsvorm; samengestelde zinnen daarentegen hebben meerdere pv's.

Vergelijk:

Enkelvoudige zin (de pv is onderstreept):

- Ik maak elke dag het eten klaar.
- Ik poets elke dag mijn tanden.
- Hij is gisteren wat vroeger naar huis gegaan.
- Hij heeft zijn examen afgelegd.

Met:

Samengestelde zin (de pv's zijn onderstreept):

- Ik maak elke dag het eten klaar en ik doe de boodschappen.
- Ik poets elke dag mijn tanden en neem een douche.
- Omdat hij zich niet goed voelde, is hij gisteren wat vroeger naar huis gegaan.
- Nadat hij veel had gestudeerd, heeft hij zijn examen afgelegd.

A.C.O. 10

Onderstreep in de volgende zinnestjes de persoonsvorm(en) en bepaal of je te maken hebt met een samengestelde of een enkelvoudige zin:

Toen hij bijna klaar was met zijn toespraak, viel plots het licht uit.

Ze stonden uren te wachten op de bus.

De trein naar Brussel-Noord heeft een vertraging van 20 minuten.

Ik zal te laat komen op mijn werk, omdat de trein vertraging heeft.

Nu mijn dochtertje niet langer ziek is, kan ik weer komen werken.

Ze kunnen nooit hun mond houden.

A.C.O. 11

Duid alle persoonsvormen aan in onderstaand fragment:

Sinds 1997 bracht de sexy Italiaanse megaster Eros Ramazzotti geen studioalbum meer uit. Maar vanaf nu kunnen we weer genieten van zijn Italiaanse vurigheid en passie. Eros schreef de 12 tracks van het nieuwe album *Stile Libero* samen met Claudio Guidetti. De productie lag in handen van producers zoals Trevor Horn en Rick Nowels. Na eerder een zeer succesvol duet met Tina Turner te hebben gezongen, koos Eros Ramazzotti dit keer voor een nummer met Cher.

2e. Nevenschikkend en onderschikkend zinsverband

De samengestelde zinnen kunnen nog onderverdeeld worden in twee categorieën. Indien er twee gelijkwaardige zinnen aan elkaar geschakeld worden, spreekt men van **nevenschikkend zinsverband**. Het gaat in feite om twee normale **hoofdzinnen** die gewoon naast elkaar geplaatst worden en door een nevenschikkend voegwoord (en, maar, want, of,...) met elkaar verbonden worden. Als twee dergelijke zinnen aan elkaar gekoppeld worden, blijft de oorspronkelijke woordvolgorde behouden.

Vb.:

- Ik maak elke dag het eten klaar. Ik doe de boodschappen.
- Ik maak elke dag het eten klaar en ik doe de boodschappen.

Zoals u ziet, verandert er eigenlijk niets aan de twee delen. Ze staan als gelijkwaardige zinnen naast elkaar en elk woord blijft op dezelfde plaats staan.

Indien echter de twee zinnen niet gelijkwaardig zijn, indien één van de zinnen minder belangrijk of **ondergeschikt** is aan de andere, spreekt men van **onderschikkend zinsverband**. In dit geval heb je altijd een hoofdzin en een bijzin. Ondergeschikte zinnen (= bijzinnen) worden ingeleid door **onderschikkende voegwoorden** (omdat, zodat, opdat, als, dat, toen, terwijl,...)¹, en de persoonsvorm staat altijd op het einde van de zin.

Vb.:

- Hij is gisteren naar huis gegaan. Hij voelde zich niet goed.
- Hij is gisteren naar huis gegaan omdat hij zich niet goed voelde.

Hier geeft de ene zin de reden aan van wat er in de andere zin gebeurt. Ze staan dus niet gelijkwaardig naast elkaar, maar de ene zin is ondergeschikt aan de andere.

A.C.O. 12

Bepaal het zinsverband in de volgende zinnen. Onderlijn de eventuele bijzinnen:

Ik kom naar je feestje, maar ik kan niet lang blijven.

Je moet harder studeren, zodat je betere resultaten behaalt.

Wil je koffie of wil je thee?

Ik denk dat ik vanavond maar eens vroeg ga slapen.

Hij weet nog niet of hij dit jaar wel vakantie zal hebben.

Wil je het licht uitdoen, als je straks buitengaat?

Omdat ik veel pijn had, ging ik naar de dokter.

Ik kan nu niet langskomen, want ik heb veel te veel werk.

¹ Voor meer uitleg over nevenschikkende en onderschikkende voegwoorden verwijzen wij naar de BIS-handleiding [Woordleer](#).

3. Het onderwerp (subject)

3a. Wat is een onderwerp?

Het onderwerp (o of ond.) kan je op verschillende manieren vinden.

Methode 1: Wie/wat vraag: het onderwerp is dat zinsdeel dat we als antwoord krijgen als we wie of wat voor het werkwoord plaatsen.

Vb.:

- Gisteren rinkelde de telefoon de hele tijd. → **Wat rinkelde?** De telefoon
- Ik nam de telefoon op. → **Wie nam op?** Ik

De methode van de wie/wat vraag is echter niet waterdicht want soms kan je deze proef helemaal niet toepassen en moeten we dus een beroep doen op een tweede methode.

Kijk naar het volgende voorbeeld:

- Er werd veel gelachen in die kamer. → **Wie/wat werd veel gelachen?** (???)

Methode 2: De getalsproef: het onderwerp is dat zinsdeel dat samen met de pv verandert als we het in het enkelvoud of meervoud zetten. In onderstaand voorbeeldje verandert niet alleen komt in komen, maar ook jongen in jongens.

Vb.:

- Onze jongen komt morgen logeren. (enkelvoud)
- Onze jongens komen morgen logeren. (meervoud)

(De zinnen 'Onze jongen komen morgen logeren' en 'Onze jongens komt morgen logeren' zijn allebei fout.)

Het onderwerp staat meestal vlak voor of vlak na de pv, maar dat hoeft niet.

Kijk vb. naar de volgende zin:

- Jammer genoeg heeft deze winter de griep veel slachtoffers gemaakt.
→ **Wat heeft slachtoffers gemaakt?** → de griep.

Dus: de griep is onderwerp, niet deze winter!

Een onderwerp kan echter nooit loskomen van de pv als het gaat om zulke kleine woordjes als ie, ze, het, we, je (= de onbeklemtoonde persoonlijke voornaamwoorden).

Vergelijk:

- Komen morgen onze jongens logeren?
(onze jongens = onderwerp, gescheiden van komen (pv) door het woordje morgen)

Met:

- Komen morgen ze logeren (???)
(ze = onderwerp, gescheiden door het woordje morgen van komen (pv)).

A.C.O. 13

Zet het onderwerp in de volgende zinnnetjes tussen haakjes:

Morgen komt onze Jan naar huis.

Piet en Mieke gaan regelmatig samen op stap.

Ik woon al 10 jaar in Leuven.

Frankrijk is een prachtig land met veel mooie landschappen.

In die streken zie je regelmatig een wolf.

Gisteren heeft onze Mark een meisje aan de haak geslagen.

A.C.O. 14

Zet alle onderwerpen in de volgende tekst tussen haakjes:

Walking with Dinosaurs

Stel je je eens voor: een zonsondergang in het Krijt. Stel dat je daar getuige van kon zijn.

Dat je zou kunnen zien hoe insectenetende Pterosaurussen achter motten aan jagen, hoog in de vochtige avondlucht, of hoe twee Triceratops-mannetjes elkaar met hun hoorns bestrijden om de gunst van een wijfje. Fantasie? Nee, werkelijkheid. Walking with dinosaurs gaat in op het klimaat en de geografie, de planten, de insecten en de belangrijkste reptielen uit het Dino-tijdperk. Door de traditionele vorm van een documentaire te combineren met de meest geavanceerde computertechnieken en de laatste wetenschappelijke bevindingen, doet deze DVD de beelden en geluiden van een nog altijd fascinerend tijdperk herleven.

3b. Vier probleemgevallen

De getalsproef toepassen levert echter in **VIER** gevallen problemen op.

Geval 1:

Sommige onderwerpen kennen enkel een enkelvoud (vb. de liefde, de griep...) of een meervoud (vb. de Alpen, de mazelen, de Vogezes...). Je kan dus de getalsproef niet toepassen.

Probeer eens de getalsproef toe te passen in onderstaande zinnestelsels:

- De Vogezes liggen tussen Frankrijk en Duitsland.
- De griep heeft deze winter weer veel slachtoffers gemaakt.
- De onkosten van deze actie lopen veel te hoog op.

Wat merk je als je de bovenstaande zinnestelsels in het enkelvoud of het meervoud probeert te zetten? Het gaat niet. Hier kan het onderwerp dus niet enkelvoudig of meervoudig worden. Probeer in dit geval het vermoedelijke onderwerp te vervangen door een gelijkaardig woord dat wél een enkelvoud en een meervoud heeft.

- De Vogezes liggen tussen Frankrijk en Duitsland. (doe de proef met: Het gebergte)
- De griep heeft deze winter weer veel slachtoffers gemaakt. (de ziekte)
- De onkosten van deze actie lopen veel te hoog op. (de prijs)

Geval 2:

Soms levert de getalsproef veranderingen op bij twee zinsdelen. We zetten dan de pv voorop en het zinsdeel daarachter noemen we dan onderwerp.

- De leukste kleuter van de klas is die kleine kapoen van me.

Met de getalsproef krijgen we:

- De leukste kleuters van de klas zijn die kleine kapoenen van me.

Nu worden zowel 'de leukste kleuter' als 'die kleine kapoenen' meervoud.

Als je de zin vragend maakt, krijg je:

Is de leukste kleuter van de klas die kleine kapoen van me?

Dus is 'de leukste kleuter' onderwerp in de zin.

Geval 3:

Met wie/die als onderwerp hoeft er geen enkel ander zinsdeel te veranderen. Vervang in dit geval wie/die door welke vrouw, die vrouw enz. waarop je wel de getalsproef kan toepassen.

- Wie kent dat e-mail adres uit het hoofd?
- Welke vrouw kent dat e-mail adres uit het hoofd?

Geef van bovenstaande zin de pv en het onderwerp aan. Neem nu de getalsproef, nadat je het onderwerp door wie hebt vervangen. Wat gebeurt er? (het onderwerp **welke vrouw** wordt nu **wie**, maar er hoeft geen enkel ander zinsdeel te veranderen. Zowel **wie kent/kennen dat e-mail adres uit het hoofd** zijn correct).

Wat doen we dus als we vermoeden dat wie of die onderwerp is? (Dan vervangen we **wie** of **die** door **welke vrouw** of **die vrouw** enz...).

Geval 4:

Indien er onderwerp is, is er vermoedelijk nog een ander onderwerp.

Vb.

- Er zitten waarschijnlijk twee ratten in uw slaapkamer.

Wat is in bovenstaande zin pv en onderwerp? (er en zitten). Vervang nu het onderwerp er door ze. Wat merk je nu? Automatisch verdwijnt ook twee ratten.

Het lijkt er dus op dat zowel er als twee ratten onderwerp zijn. We noemen ze dan ook allebei onderwerp: er als plaatsonderwerp en twee ratten als getalsonderwerp.

Plaats in de zin 'Er zitten waarschijnlijk twee ratten in uw slaapkamer' het onderwerp twee ratten in het enkelvoud. Wat merk je nu? Ook de persoonsvorm wordt enkelvoud: 'Er zit waarschijnlijk een rat in uw slaapkamer' Daarom noemen we twee ratten getalsonderwerp: dit onderwerp bepaalt het getal (enkelvoud of meervoud) van de persoonsvorm.

A.C.O. 15

Zet het onderwerp (of de onderwerpen) in onderstaande zinnen tussen haakjes:

AIDS is een veel voorkomende ziekte in Afrika.

De jongen met de familienaam Janssens is mijn broer.

Wie is de mooiste van het land?

Elk jaar opnieuw fascineert New York veel toeristen.

Welke stroom loopt er door de stad Antwerpen?

Er hangt een schilderij aan de muur.

A.C.O. 16

Duid alle onderwerpen aan in het volgende tekstje:

Antarctica is een continent dat nog nauwelijks door mensen is betreden.

In de winter daalt de temperatuur er tot -70°C en waaien er winden tot 300 kilometer per uur. Nu is het er volop zomer, maar ook dan zijn de weersomstandigheden bar en guur.

¹ Voor meer uitleg over nevenschikende en onderschikende voegwoorden verwijzen wij naar de BIS-handleiding [Woordleer](#).

4. Het lijdend voorwerp (direct object)

4a. Wat is een lijdend voorwerp?

Het lijdend voorwerp (lv) vind je door wie of wat voor het werkwoord en het onderwerp te plaatsen. Wat je dan als antwoord krijgt, is het lijdend voorwerp.

- Ik nam de hoorn op. → Wat nam ik op? De hoorn (is lijdend voorwerp)
- Ik heb de man gezien. → Wie heb ik gezien? De man
- Ik heb haar gisteren opgebeld. → Wie heb ik opgebeld? Haar
- De jongens hebben ons in het café gezien. → Wie hebben de jongens gezien? Ons

Net zoals het onderwerp kan het lijdend voorwerp nooit met een voorzetsel¹ beginnen of met een achterzetsel eindigen, maar het bestaat vaak uit een zelfstandig naamwoord (zin 1 en 2 hierboven) of een persoonlijk voornaamwoord (zin 3 en 4 hierboven).

Hij liep het bos in. (het bos in = geen lijdend voorwerp!)

A.C.O. 17

Onderstreep de lijdende voorwerpen in de volgende zinnen:

Ik heb gisteren twee GSM's gekocht voor jou.

De nota bespreekt het levenslang leren.

Heb je hem al gezien vandaag?

De minister stelde haar nieuwe beleidsnota voor.

Daar heb je degene die alles gezien heeft.

In de les leren de kinderen de namen van de bloemen.

4b. Omzetting actieve vorm naar passieve vorm

Deze sterke verwantschap van het lijdend voorwerp met het onderwerp komt ook tot uiting in het feit dat een lijdend voorwerp gemakkelijk onderwerp kan worden als we de zin passief maken. Zinnen in het passief noemen we ook wel zinnen in de lijdende (= passieve) vorm, terwijl zinnen in het actief ook wel zinnen in de bedrijvende (= actieve) vorm worden genoemd.

- Ik nam de hoorn op. (de hoorn: lijdend voorwerp).
- De hoorn werd opgenomen door mij. (de hoorn: onderwerp).
- Ik heb haar gisteren opgebeld. (haar: lijdend voorwerp).
- Zij is gisteren opgebeld door mij. (zij: onderwerp).

A.C.O. 18

Zet de volgende zinnestels om van de actieve (of bedrijvende) vorm naar de passieve vorm:

Ik heb gisteren twee GSM's gekocht voor jou.

De nota bespreekt het levenslang leren.

Heb je hem al gezien vandaag?

De minister stelde haar nieuwe beleidsnota voor.

Daar heb je degene die alles gezien heeft.

In de les leren de kinderen de namen van de bloemen.

4c. Handelend voorwerp

Als we een zin omzetten van actief naar passief, dan wordt het lijdend voorwerp onderwerp, maar het onderwerp wordt dan **handelend voorwerp** (door...). Een handelend voorwerp kan je ook nog vinden door **door wie** voor het werkwoord en het onderwerp te plaatsen. Als antwoord krijg je dan het handelend voorwerp.

Voorbeeld:

- Het probleem werd uitgelegd door de mentor.
→ **Door wie werd het probleem uitgelegd?** Door de mentor (= handelend voorwerp).

In de zinsontleding wordt het handelend voorwerp echter bij de bijwoordelijke bepalingen gerekend. Zoals we later zullen zien, zijn er veel soorten bijwoordelijke bepalingen en is het zinsdeel de **bijwoordelijke bepaling** echt de vergaarbak onder de zinsdelen.

A.C.O. 19

Bepaal de handelende voorwerpen in de volgende zinnestels:

De leider van de bende werd door de politie gearresteerd.

Het vliegtuig werd bij het opstijgen door een felle noordenwind gehinderd.

Hij werd zopas door zijn baas ontslagen.

Tijdens mijn ziekte werd ik goed verzorgd door mijn moeder.

Hij wordt voortdurend door anderen in de rede gevallen.

Hij werd door zijn vriendin in de steek gelaten.

5. Het meewerkend voorwerp (indirect object)

5.a. Wat is een meewerkend voorwerp?

Het meewerkend voorwerp (mv) is dat zinsdeel dat je als antwoord krijgt als je voor wie of aan wie voor het onderwerp en het werkwoord plaatst. Het is een zinsdeel dat kan of moet voorkomen naast het lijdend voorwerp en het is vaak een levend wezen.

- Ik gaf hem wat vleesbrokjes? → Aan wie gaf ik wat vleesbrokjes? Hem (= meewerkend voorwerp) [hem: vb. de kat].
- Ze kochten een boek voor hem. → Voor wie kochten ze een boek? Voor hem (= meewerkend voorwerp).
- Ze hebben hem gisteren een aangetekende brief gestuurd. → (Aan) wie hebben ze gisteren een brief gestuurd? (Aan) hem (= meewerkend voorwerp).

5b. Onderscheid lijdend voorwerp - meewerkend voorwerp

Soms kan je wel eens op het verkeerde been gezet worden en niet goed weten of een zinsdeel nu lijdend voorwerp is of meewerkend voorwerp. Bekijk de volgende zinnen:

- Hij onderwees Nederlands aan migranten.
- Hij schreef zijn vriend een smeekbrief.

Op het eerste zicht zijn beide zinnen vrij gelijk gebouwd. In zin 1 is aan migranten het meewerkend voorwerp, in zin 2 is dit zijn vriend. Als je van het werkwoord een zelfstandig naamwoord maakt, wordt het geheel wel duidelijker. Dan krijg je respectievelijk:

- Het onderwijzen van Nederlands aan migranten.
- Het schrijven van een smeekbrief aan zijn vriend.

Door het woordje aan..., is nu wel heel duidelijk wat het meewerkend voorwerp is. Als je onderstaande oefening maakt en je twijfelt, probeer dan eens bovenstaand trucje toe te passen (zet het werkwoord om in een zelfstandig naamwoord).

A.C.O. 20

Onderstreep het meewerkend voorwerp in de volgende zinnen:

Ik wens je een aangename dag.

We geven onze beste klanten 10% korting.

Vader heeft ons gevraagd wat we morgen doen.

Hij heeft jou deze CD's gegeven.

Wil je me dat eens teruggeven?

Zoiets wens ik niemand toe.

Ik zal het aan die vrouw vragen.

Iemand die er niet in gelooft, kun je het niet verkopen.

6. Het voorzetselvoorwerp

Een voorzetselvoorwerp (w) is een zinsdeel (nooit een zinsdeelstuk) dat begint met een vast voorzetsel (= één bepaald voorzetsel en geen ander) en waarbij je het voorzetsel kunt vervangen door er + voorzetsel + een zin die begint met dat...

Voorbeeld (wat onderstreept is, is een voorzetselvoorwerp):

- Ik reken op jullie medewerking.
→ Ik reken erop dat jullie meewerken.
- We hebben enorm genoten van deze film.
→ We hebben er enorm van genoten dat die film zo goed was.

A.C.O. 21

Bepaal de voorzetselvoorwerpen in de volgende zinnetjes:

Hij verlangde naar een goeie pint bier.

Zij gelooft niet meer in Sinterklaas.

Hij leed erg onder het verlies van zijn moeder.

Ik wacht hier al 10 minuten op de trein.

Ik zie erg op tegen dit functioneringsgesprek.

Mijn akkoord hangt af van jouw voorstellen.

7. De bijvoeglijke bepaling

Een bijvoeglijke bepaling staat bij een zelfstandig naamwoord en bepaalt dit zelfstandig naamwoord. Het is dus ook altijd een zinsdeelstuk en geen zinsdeel.

De bijvoeglijke bepaling kan zowel voor (= bijvoeglijke voorbepaling) als achter (bijvoeglijke nabepaling) het zelfstandig naamwoord staan. Je vindt het door het woordje welke bij het woord te plaatsen dat het bepaalt.

- Het antwoord van mijn man → welke antwoord? van mijn man (= bijvoeglijke bepaling)
- Een zenuwachtige student → welke student? zenuwachtige (= bijv. bepaling)
- Deze grote, blonde jongen → welke jongen? grote, blonde (= 2 bijv. bepalingen)
- De grote eik in het park werd gisteren geveld → welke eik? grote en in het park (= 2 bijv. bepalingen)
- Het feit dat hij vaak ziek is, wil nog niets zeggen → welk feit? Dat hij vaak ziek is (= bijv. bepaling)

A.C.O. 22

Duid de bijvoeglijke bepalingen aan in de volgende zinnen:

In mijn wilde dromen zie ik altijd een grote, blonde man.

Ik heb een boek van mijn zus geleend.

Chaufeurs die onder invloed rijden, zijn een gevaar op de weg.

De titel van die film weet ik niet meer.

Hij woonde in een groot huis.

Het paard dat je daar ziet lopen, heeft mij 2000 euro gekost.

Mijn kleindochter ontdekt nu de wereld van de dinosauriërs.

Ken jij die beroemde Italiaanse zanger?

8. De bijwoordelijke bepaling

De bijwoordelijke bepaling is echt de vergaarbak onder de zinsdelen: het aantal bijwoordelijke bepalingen in een zin is in principe onbeperkt.

Bijwoordelijke bepalingen kunnen zowel een **zinsdeel** zijn als een **zinsdeelstuk**.

Als **zinsdeel** kunnen we naar de inhoud verschillende soorten bijwoordelijke bepalingen onderscheiden (tussen haakjes geven we het hulpmiddeltje om ze te vinden). Onderstaande lijst kan nog verder aangevuld worden (!):

- **Bijwoordelijke bepaling van plaats (→ waar?)**
vb. **in België**
We zijn overmorgen terug **in België**.
Waar zijn we overmorgen terug? **In België** (bijw. bep. van plaats)
- **Bijwoordelijke bepaling van richting (→ waarheen, waaruit, waarvandaan?)**
vb. **naar de Griekse eilanden**, het water **in**
Hij reed recht **het water in**.
Waarheen reed hij? **Het water in** (bijw. bep. van richting)
- **Bijwoordelijke bepaling van tijd (→ wanneer?)**
vb. **vanavond**
Ik ga **vandaag** mijn tante opzoeken.
Wanneer ga ik mijn tante opzoeken? **Vandaag** (= bijw. bep. van tijd)
- **Bijwoordelijke bepaling van oorzaak (→ waardoor?)**
vb. **door zijn dronkenschap**
Ik kon die tegenligger niet zien **door de dichte mist**.
Waardoor kon ik die tegenligger niet zien? **Door de dichte mist** (bijw. bep. van oorzaak)
- **Bijwoordelijke bepaling van voorwaarde (→ onder welke voorwaarde?)**
vb. **mits betaling van 1500 euro**
Mits regelmatige studie zal je er geraken.
Onder welke voorwaarde zal ik er geraken? **Mits regelmatige studie** (bijw. bep. van voorwaarde)
- **Bijwoordelijke bepaling van toegeving (→ ondanks wat?)**
vb. **ondanks zijn bekende gierigheid**
Ondanks zijn harde inzet, is haar zoon toch niet geslaagd.
Ondanks wat is haar zoon niet geslaagd? **Ondanks zijn harde inzet** (bijw. bep. van toegeving)
- **Bijwoordelijke bepaling van wijze (→ hoe?)**
vb. **vriendelijk**
Hij wees hem **vriendelijk** de deur.
Hoe wees hij hem de deur? **Vriendelijk** (bijw. bep. van wijze).
- **Bijwoordelijke bepaling van middel (→ waarmee?)**
vb. **met een overschrijving**
Ik zal dit betalen **met een overschrijving**.
Waarmee zal ik dit betalen? **Met een overschrijving** (bijw. bep. van middel)

Als zinsdeelstuk staat de bijwoordelijke bepaling steeds bij een niet-zelfstandig naamwoord. Deze bijwoordelijke bepaling kan dan zowel optreden voor iets anders (= bijwoordelijke voorbepaling) als na iets anders (= bijwoordelijke nabepaling).

→ Als bijwoordelijke voorbepaling staat ze bij een bijwoord of een bijvoeglijk naamwoord:

Het meisje zong ontzettend vals. (ontzettend: bijw. voorbepaling bij het bijwoord vals)

Ze had een heel klein huisje. (heel: bijw. voorbepaling bij het bijvoeglijk naamwoord klein)

Als bijwoordelijke nabepaling maakt ze deel uit van:

- A. een voorzetselgroep
- B. na een vergrotende trap
- C. als bijzin ingeleid door 'dat, dan, als, (als)of':

- Ik verlang naar het resultaat van mijn test.
(van mijn test: bijw. nabepaling bij naar het resultaat).
- De schade na de storm was minder erg dan aanvankelijk gevreesd werd.
(bijw. nabepaling bij erg).
- Hij is groter dan ik.
(bijw. nabepaling bij de vergrotende trap groter).

A.C.O. 23

Onderstreep de bijwoordelijke bepalingen in de volgende zinnetjes en bepaal ook om welke soort bijwoordelijke bepaling het gaat:

Ik had vroeger konijntjes.

Er lagen 7 dode kikkers in de vijver.

Ik zit er al een hele tijd aan te denken.

Ze gaat met de trein naar het werk.

De vergadering ging niet door omdat de voorzitter een auto-ongeluk had gekregen.

Veel ziektes kan je voorkomen mits een regelmatig onderzoek.

9. Onderscheid bijwoordelijke en bijvoeglijke bepaling

Wat is het verschil tussen een bijwoordelijke en een bijvoeglijke bepaling?

- **Bijwoordelijke bepaling**
Bepaalt een niet-zelfstandig naamwoord
Is een apart zinsdeel
- **Bijvoeglijke bepaling**
Bepaalt een zelfstandig naamwoord
Is geen apart zinsdeel
- Hij wees hen vriendelijk de deur.
(vriendelijk = bijwoordelijke bepaling bij de persoonsvorm wijzen).
- Hij is een vriendelijke jongen.
(vriendelijk = bijvoeglijke bepaling bij het zelfstandig naamwoord jongen).
- Hij is een heel vriendelijke jongen.
(heel = bijwoordelijke bepaling bij het bijvoeglijk naamwoord vriendelijke).

A.C.O. 24

Zoek in de onderstaande zinnestelsels de bepalingen en zeg ook of het gaat om bijwoordelijke of bijvoeglijke bepalingen:

Hij heeft lang gewacht in de regen.

Ik vind dit een heel mooi boek.

Ze heeft gisteren een ernstig verkeersongeval gehad.

Wegens staking van het onderwijspersoneel kregen ze op donderdag geen les.

Ik heb een satijnen nachthemd gekocht.

Ze deed stilletjes de deur open.

Het kleine meisje is nu een volwassen vrouw geworden.

A.C.O. 25

Bepaal of de onderstreepte elementen in onderstaande tekst bijvoeglijke of bijwoordelijke bepalingen zijn:

Attracties (Uit: Website Toerisme Vlaanderen)

"Wil u eens 1 een dagje lekker ontspannen in een van de pret- en themaparken van de kust tot in de Kempen, dan moet u meteen 2 een kijkje nemen bij attractieparken. Ook op gebied van dierenparken 3 heeft u in Vlaanderen 4 een ruime 5 keuze uit algemene of specifieke zoo's 6. En wie tot rust wil komen in een natuurlijke omgeving en daarbij wil genieten van een unieke floracollectie kan terecht in een van de grote publieke tuinen of in de vele parken, die onze steden en dorpen rijk zijn 7."

10. Herhaling: Alle zinsdelen in een notendop

We zijn aan het eind van een lange tocht. Herinner je je nog de benaming van alle zinsdelen en wat ze precies betekenen? In onderstaande oefening kan je hierbij jezelf testen. Veel geluk.

Als toemaatje sommen we ze nog eens allemaal netjes op: **persoonsvorm, werkwoordelijke rest, niet-werkwoordelijke rest, onderwerp, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, bijwoordelijke bepaling, bijvoeglijke bepaling.**

A.C.O. 26

Herhaling. Duid alle zinsdelen aan in de volgende zinnen en geef ze hun correcte naam:

Zit jij al tien minuten op die trein te wachten?

Mijn antwoord hangt helemaal af van jouw beslissing.

Ik zie erg op tegen die operatie.

Jou moet ik iets vertellen.

Vlakbij haar moderne woning zie je een watermolen.

Elke dinsdagavond gaan we met de kinderen zwemmen.

Ik heb hem nooit vertrouwd.

A.C.O. 27

Duid alle zinsdelen aan in de volgende zinnen en geef ze hun correcte naam:

"ICT is het drieletterwoord dat symbool staat voor de economie van de toekomst. Voor de nieuwe economie. Voor groei en succes. ICT is als het beloofde land voor jongeren die het willen maken in de bedrijfswereld, op de arbeidsmarkt. Zo wil de beeldvorming het. Maar in de afgelopen maanden zijn er wolken verschenen in de felblauwe lucht. Want met de e-commerce lijkt het (voorlopig) niet zo'n vaart te lopen. En de ICT-loopbaan -het beroep van de toekomst- kan blijkbaar slechts een kleine groep jongeren lokken. Hoe komt dat?"

Uit: De Standaard on line, 24 januari 2001.

BIBLIOGRAFIE

Verder oefenen in een boek:

- **Holster, J. Zeilstra**, [Oefenen met zinsontleding](#). Voorschoten, Ajodakt, 1989.

Korte uitleg (informatie) en vervolgens oefeningen (meerkeuzevragen en invuloefeningen). Zinsdelen: persoonsvorm, werkwoordelijk en naamwoordelijk gezegde, onderwerp, lijdend en meewerkend voorwerp, bijwoordelijke en bijvoeglijke bepaling, bijstelling. Woordsoorten: werkwoord, zelfstandig en bijvoeglijk naamwoord, lidwoord, bijwoord, voegwoord, telwoord, voorzetsel, voornaamwoorden (persoonlijk, bezittelijk, wederkerend, wederkerig, aanwijzend, onbepaald, betrekkelijk). De cursist kan het boekje zelfstandig doorwerken. Aan het eind van het werkboekje staan 19 vragen over wat aan orde is geweest.

- **M. Klein en M. C. van den Toorn**, [Praktische cursus zinsontleding](#). Leuven, Wolters-Noordhoff, 2000.

Dit werk geeft in kort bestek de fundamentele theorie van de taal- (=woordleer) en redkundige (= zinsleer) ontleding. De theorie wordt aangevuld met een groot aantal oefeningen waarbij achteraan ook de oplossingen worden aangeboden. Ideaal voor cursisten die in korte tijd hun grammaticale kennis willen bijspijkeren of voor studenten in het hoger onderwijs.

- **G. van der Keuken**, [Taalwerkschriften, Zinsontleding](#). Zutphen, Thieme, 1993.

Werkboekjes waarmee de taalvaardigheid van de cursisten/leerlingen wordt vergroot. De boeken bieden veel praktische, afwisselende oefenstof en geven, waar nodig, korte uitleg van theorie.

- **P. Kustermans**, [Werkschrift voor spraakkunst 1](#). (met apart deel Toetsen en Sleutel (bij het werkschrift en de toetsen)). De Sikkell.

Aan de hand van 3 typezinnen ontleedt de cursist vanaf de eerste lessen volledige zinnen en leert hij automatisch zinskernen kritisch onderscheiden.

- **P. Kustermans**, [Werkschrift voor spraakkunst 3](#). (met apart deel Sleutel (bij het werkschrift)). De Sikkell.

Herhaling van de ontleding van de enkelvoudige zin met voorzetselvoorwerp en bepaling van gesteldheid. Ontleding van de samengestelde zin. Met correctielijstje nieuwe spelling.

Naslagwerken:

- **G. Geerts, W. Haeseryn, K. Romijn, J. de Rooij en M.C. van den Toorn**, [Algemene Nederlandse Spraakkunst](#). Wolters Plantyn Educatieve Uitgevers. 1997.

Wie werkelijk alles wil weten over de zinsdelen, of wie geen weg weet met een concreet probleem inzake de zinsdelen, kan zich wenden tot deze meest volledige grammaticale beschrijving van het hedendaagse Nederlands, meestal kortweg de ANS genoemd. Dit werk biedt in een algemeen begrijpelijke taal een oplossing bij de geringste twijfel aan woordgebruik of zinsconstructie (dus niet alleen voor de zinsdelen).

- **L. Pensaert en L. Van der Sande**, [Grammaticaal en taalkundig lexicon](#). Antwerpen, Standaard Educatieve Uitgeverij, 1997.

Dit lexicon dat gebaseerd is op de Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS) is een handig naslagwerk voor de leek die op een eenvoudige maar duidelijke wijze de begrippen inzake woordleer en zinsleer nog eens uitgelegd wil zien. Wel zonder oefeningen.

Verder oefenen op het Web:

- **R.U. Leiden, COOL**, [Computer Ondersteund Ontleedprogramma](#). Internetadres: <http://www.let.leidenuniv.nl/Coo/PROJECTN/COOL/COOL.htm>

Hiermee kunt u uw kennis van elementaire zinsontleding controleren, en, indien nodig, uw kennis toetsen door oefeningen te maken. Het programma bevat informatie over taal- en redekundig ontleden, een verzameling oefeningen en een aantal toetsen. De toetsen zijn ondergebracht in proeftentamens. Elk proeftentamen bestaat uit twee toetsen, één taalkundige toets en één redekundige.

Op deze pagina kunt u het hele programma COOL versie 2.4 als zipfile downloaden. Let wel, COOL is een DOS-programma en dus niet geschikt voor gebruik op de Macintosh. De zipfile, coolprog.zip, is geschikt voor Windows 3.11, Windows 95 en Windows NT. U heeft een unzipprogramma (bv. Winzip, een gratis demoversie vind je op www.winzip.com) nodig om het bestand uit te pakken.

- [Ontleedoefenzinnen \(Fontys Hogeschool NL\)](#)
<http://www.fontys.nl/pabot/studietuin%20Nederlands/studietuin/Ontleedzinnen.htm>

Wil je verder oefenen op het Web? Op bovenstaand adres heeft Toos Verdonk een mooie verzameling zinnen aangelegd die je goed zou kunnen gebruiken om mee te oefenen. Klik op de link voor het antwoord. De zinnen zijn, met vereenvoudigingen, overgenomen uit Daantje de wereldkampioen van Roald Dahl.

Verder oefenen met een CD-ROM:

- **Wim Stam**, [Zinsontleding 1.0. OWG](#).
Systeemeisen: Windows 3.1 x of 95/98, 386 processor, 4 MB intern geheugen en VGA

Het programma opent met een uitlegmodule Wat is een ... en met een toetsgedeelte. Vervolgens oefent men de zinsdelen: de persoonsvorm, onderwerp, naamwoordelijk gezegde, werkwoordelijk gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp en bepaling. Er is ook een apart lerarenprogramma voor het samenstellen van oefeningen en het afdrucken van werkbladen.

- **Hugo Geerlings**, [Zinzo 2.0. OWG](#).
Systeemeisen: Windows 3.1x of 95/98, 386 processor, 4 MB intern geheugen, VGA scherm. Online bestellen bij <http://www.owg.nl>

Met deze CD-ROM oefent de cursist de zinsdelen onderwerp, persoonsvorm en 'de rest'. Als de cursist alle zinsdelen in een zin goed heeft, gaat een lampje in een streng branden. Bij een fout geeft een mannetje aan dat de cursist nog een keer mag proberen. Bij een tweede en derde fout volgen tips die tot een goede oplossing leiden. Tenslotte zal het mannetje het antwoord voorzeggen. Als alle lampjes branden is de volgende cursist aan de beurt. Zinzo kan naast de gehanteerde taalmethode gebruikt worden als verdieping of verrijking van de leerstof. Standaard zitten er bij het programma vijf pakketten met 10 zinnen met een opklimmende moeilijkheidsgraad. Er is ook een apart lerarenprogramma om zinpakketten in te voeren en werkbladen te maken.

- **Hugo Geerlings, [Zinsalabim 1.0. OWG.](#)**

Systeemeisen: Windows 3.1x of 95/98, 386 processor, 4 MB intern geheugen, VGA scherm. Online bestellen bij <http://www.owg.nl>

Programma om zinnen redekundig te ontleden waarbij aan bod komen de zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, zinskern, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp en bepaling. Er wordt uitgegaan van een vaste ontleedvolgorde. Elk zinsdeel kan in minimaal twee werkvormen geoefend worden: zoek het zinsdeel en klik op het zinsdeel. In de eerste werkvorm zoekt de leerling aan de hand van gerichte aanwijzingen/stappen het zinsdeel. In de tweede klikt hij direct op het gevraagde zinsdeel. Het antwoord wordt meteen nagekeken en feedback over het gegeven antwoord volgt. Op elk moment kan de cursist hulp invoeren in de vorm van uitleg en voorbeelden. Na afloop volgt een duidelijk overzicht van de prestaties en eventueel een beloningsspelletje. U kunt het programma aan iedere taalmethode aanpassen. Er is ook een apart lerarenprogramma voor het invoeren van lijsten en het afdrukken van de resultaten.

- **Addo Stuur en Eric Jan van Dorp, [Ontleden.](#)**

Systeemeisen: PC, IBM compatibel, Windows 3.1, 95/98, 486, min. 4 MB geheugen en 6MB vrije schijfruimte, (S)VGA, 16 bits geluidskaart - Bruna, Edurom Taal.

Met deze cd-rom oefent de cursist zowel het redekundig ontleden (de zinsleer) als het taalkundig ontleden (= woordleer). Er zijn drie onderdelen i.v.m. de woordleer en nog eens drie onderdelen i.v.m. de zinsleer. Daarnaast kan er geoefend worden in het benoemen van woorden zoals zelfstandige naamwoorden, voorzetsels en werkwoorden. Bij verschillende onderdelen kan men eerst oefenen en vervolgens toetsen hoeveel men weet. De resultaten van een toets kunnen worden afgedrukt in een rapportje.

OPLOSSING OEFENINGEN

A.C.O. 1

Probeer de zinsdelen te herkennen door toepassing van de verplaatsingsproef.
Zet achter elk zinsdeel een schuin streepje:

Deze handleiding/ is/ helemaal gratis/.
Ik/ heb/ thuis/ twee poezen/.
Mijn kinderen/ versieren/ graag/ onze grote kerstboom/.
Mijn man/ slaapt/ als een roosje/.
De voetbalwedstrijd/ heeft/ anderhalf uur/ geduurd/.
Ze/ legde/ de gele sponsen handdoek/ op de tafel/.

A.C.O. 2

Probeer nog eens de zinsdelen te herkennen.
Zet achter elk zinsdeel een schuin streepje:

Hij/ is/ tijdens de vakantie/ met de wagen/ naar de kust/ gegaan/.
De vrouw/ draagt/ een kind/ op de arm/.
De jongen/ brengt/ de brief/ naar de post/.
De hond/ had/ het kind/ in de arm/ gebeten/.
De firma/ koopt/ nooit/ in het buitenland/.
De ziekenwagen/ bracht/ hem/ in de namiddag/ naar het ziekenhuis/.

A.C.O. 3

Duid de zinsdelen aan in onderstaande tekst.
Zet achter elk zinsdeel een schuin streepje:

Saving Private Ryan (naar: www.shop.nl)

Saving Private Ryan/ gaat/ over een zoektocht naar een soldaat, Private Ryan/. Voor deze missie/ wordt/ een speciaal peloton/ samengesteld/,/ dat/ met gemengde gevoelens/ op zoek gaat/ naar deze onbekende soldaat/.

Saving Private Ryan/ is/ een imposante film/, /met groots opgezette oorlogsscènes/. De regie van Spielberg/ is/ weer uitmuntend/ en/ topacteurs zoals Tom Hanks en Matt Damon/ maken/ het geheel/ compleet/.

A.C.O. 4

Onderstreep de persoonsvorm in de volgende zinnen.
Om deze te vinden kan je eerst de zin vragend maken:

Ik heb een hekel aan kaas.
Deze oefening vind ik erg gemakkelijk.
Ik hou erg veel van chocolade.
Dit reepje chocolade kan er bij mij nog wel bij.
Ze moet al haar huiswerk nog maken.
In het skidorp lag er erg veel sneeuw.
Er lagen drie sneeuwvlokjes op haar jas.
Hij heeft alle hoop opgegeven.

A.C.O. 5

Onderstreep in de volgende zinnen de werkwoordelijke aanvullingen en bepaal of ze voltooid deelwoord, infinitief of (om) te + infinitief zijn:

Ik heb een boek van Hugo Claus ontleend (voltooid deelwoord) in de bibliotheek.

Ze heeft de tas op haar rug gedragen (voltooid deelwoord).

Het is te vroeg om te beslissen (om te + infinitief).

De peren zijn op de vloer gevallen (voltooid deelwoord).

Lien wil elke morgen met de trein naar het werk gaan (infinitief).

Ik ga elke avond met de kinderen spelen (infinitief) in het park.

Hij zal nog veel moeten leren zwijgen (3 x infinitief).

Hij heeft de dief horen weglopen (infinitief).

Alsjeblieft, tracht in het vervolg op tijd te komen (te + infinitief).

Wie heeft hier dit feestje georganiseerd (voltooid deelwoord)?

A.C.O. 6

Onderstreep in de volgende zinnen de werkwoordelijke aanvullingen en bepaal of ze voltooid deelwoord, infinitief of (om) te + infinitief zijn:

Er zou iemand gebeld (voltooid deelwoord) kunnen (infinitief) hebben (infinitief).

Colombus schijnt Amerika niet ontdekt (voltooid deelwoord) te hebben (te + infinitief).

Dit is niet om te lachen (om te + infinitief).

Hij probeert meer te werken (te + infinitief).

Je zou deze taak best wat sneller afgehandeld (voltooid deelwoord) kunnen (infinitief) hebben (infinitief).

Ik zou beter leren zwemmen (infinitief).

Deze pizza is niet meer te eten (te + infinitief).

Zij wensten geen commentaar te geven (te + infinitief).

A.C.O. 7

Ga na of in de volgende zinnen de werkwoordelijke eindgroep ondoordringbaar werd gehouden of niet (en corrigeer indien nodig):

AIDS is geen ziekte waar je zomaar aan kunt sterven. → OK

De ECDL-cursus is een cursus waar velen zich zullen voor interesseren.

De ECDL-cursus is een cursus waarvoor velen zich zullen interesseren.

De ECDL-cursus is een cursus waar velen zich voor zullen interesseren

Dat is een onderwerp waar je veel kunt over vertellen.

Dat is een onderwerp waarover je veel kunt vertellen.

Dat is een onderwerp waar je veel over kunt vertellen.

Ik vrees dat we er niet in zullen slagen. → OK

Hij benadrukte dat er met veel factoren moet rekening gehouden worden.

Hij benadrukte dat er met veel factoren rekening moet gehouden worden.

Hij heeft nooit willen afstand doen van zijn vier kinderen.
Hij heeft nooit afstand willen doen van zijn vier kinderen.

Hij zei dat hij er geen aandacht had aan geschonken.
Hij zei dat hij er geen aandacht aan had geschonken.

A.C.O. 8

Corrigeer zo nodig de zin op het aantal voltooide deelwoorden:

Mijn vader is nu ook op brugpensioen gesteld geworden.
Zijn er nog besparingsmaatregelen genomen geworden?
Hij is in zijn bewegingsruimte beperkt.
De piano is door de pianist zelf bespeeld geworden.
Er zijn dit jaar al meer dan 30 000 cursisten ingeschreven geweest geworden.
Het is me niet duidelijk waarom er door die benoeming niet eerder een signaal is gegeven.

A.C.O. 9

Onderstreep de niet-werkwoordelijke rest(en) in onderstaande zinnetjes:

Ik was gisteren ziek.
Mijn man wast altijd de borden en de glazen af.
Die man daar is gek.
Ze plagen elkaar zo graag.
Je ziet bleek vandaag.
Hij kan zich niet verdedigen.
De wolf was steeds op zijn hoede.
Hij wast zich elke dag met zeep.
Vorige week heb ik er twintig gekocht.
Bel me morgen nog eens op.
Er lagen er zeven in de kast.

A.C.O. 10

Onderstreep in de volgende zinnetjes de persoonsvorm(en) en bepaal of je te maken hebt met een samengestelde of een enkelvoudige zin:

Toen hij bijna klaar was met zijn toespraak, viel plots het licht uit. (samengestelde zin).
Ze stonden uren te wachten op de bus (enkelvoudige zin).
De trein naar Brussel-Noord heeft een vertraging van 20 minuten (enkelvoudige zin).
Ik zal te laat komen op mijn werk, omdat de trein vertraging heeft (samengestelde zin).
Nu mijn dochtertje niet langer ziek is, kan ik weer komen werken (samengestelde zin).
Ze kunnen nooit hun mond houden (enkelvoudige zin).

A.C.O. 11

Duid alle persoonsvormen aan in onderstaand fragment:

Sinds 1997 bracht de sexy Italiaanse megaster Eros Ramazzotti geen studioalbum meer uit. Maar vanaf nu kunnen we weer genieten van zijn Italiaanse vurigheid en passie. Eros schreef de 12 tracks van het nieuwe album Stile Libero samen met Claudio Guidetti. De productie lag in handen van producers zoals Trevor Horn en Rick Nowels. Na eerder een zeer succesvol duet met Tina Turner te hebben gezongen, koos Eros Ramazzotti dit keer voor een nummer met Cher.

A.C.O. 12

Bepaal het zinsverband in de volgende zinnen. Onderlijn de eventuele bijzinnen:

Ik kom naar je feestje, maar ik kan niet lang blijven (nevenschikking).

Je moet harder studeren, zodat je betere resultaten behaalt (onderschikking).

Wil je koffie of wil je thee (nevenschikking)?

Ik denk dat ik vanavond maar eens vroeg ga slapen (onderschikking).

Hij weet nog niet of hij dit jaar wel vakantie zal hebben (onderschikking).

Wil je het licht uitdoen, als je straks buitengaat (onderschikking)?

Omdat ik veel pijn had, ging ik naar de dokter (onderschikking).

Ik kan nu niet langskomen, want ik heb veel te veel werk (nevenschikking).

A.C.O. 13

Zet het onderwerp in de volgende zinnetjes tussen haakjes:

Morgen komt (onze Jan) naar huis.

(Piet en Mieke) gaan regelmatig samen op stap.

(Ik) woon al 10 jaar in Leuven.

(Frankrijk) is een prachtig land met veel mooie landschappen.

In die streken zie (je) regelmatig een wolf.

Gisteren heeft (onze Mark) een meisje aan de haak geslagen.

A.C.O. 14

Zet alle onderwerpen in de volgende tekst tussen haakjes:

Walking with Dinosaurs

Stel (je) je eens voor: een zonsondergang in het Krijt. Stel dat (je) daar getuige van kon zijn. Dat (je) zou kunnen zien hoe insectenetende Pterosaurussen achter motten aan jagen, hoog in de vochtige avondlucht, of hoe (twee Triceratops-mannetjes) elkaar met hun hoorns bestrijden om de gunst van een wijfje. Fantasie? Nee, werkelijkheid. (Walking with dinosaurs) gaat in op het klimaat en de geografie de planten, de insecten en de belangrijkste reptielen uit het Dino-tijdperk. Door de traditionele vorm van een documentaire te combineren met de meest geavanceerde computertechnieken en de laatste wetenschappelijke bevindingen, doet (deze DVD) de beelden en geluiden van een nog altijd fascinerend tijdperk herleven.

A.C.O. 15

Zet het onderwerp (of de onderwerpen) in onderstaande zinnen tussen haakjes:

(AIDS) is een veel voorkomende ziekte in Afrika.
(De jongen met de familienaam Janssens) is mijn broer.
(Wie) is de mooiste van het land?
Elk jaar opnieuw fascineert (New York) veel toeristen.
(Welke stroom) loopt er door de stad Antwerpen?
Er hangt (een schilderij) aan de muur.

A.C.O. 16

Duid alle onderwerpen aan in het volgende tekstje:

Antarctica is een continent dat nog nauwelijks door mensen is betreden. In de winter daalt de temperatuur er tot -70°C en waaien er winden tot 300 kilometer per uur. Nu is het er volop zomer, maar ook dan zijn de weersomstandigheden bar en guur.

A.C.O. 17

Onderstreep de lijdende voorwerpen in de volgende zinnen:

Ik heb gisteren twee GSM's gekocht voor jou.
De nota bespreekt het levenslang leren.
Heb je hem al gezien vandaag?
De minister stelde haar nieuwe beleidsnota voor.
Daar heb je degene die alles gezien heeft.
In de les leren de kinderen de namen van de bloemen.

A.C.O. 18

Zet de volgende zinnen om van de actieve (of bedrijvende) vorm naar de passieve vorm:

Ik heb gisteren twee GSM's gekocht voor jou.
Er zijn gisteren 2 GSM's gekocht voor jou.

De nota bespreekt het levenslang leren.
Het levenslang leren wordt besproken in de nota.

Heb je hem al gezien vandaag?
Is hij al gezien vandaag?

De minister stelde haar nieuwe beleidsnota voor.
De nieuwe beleidsnota werd voorgesteld door de minister.

Daar heb je degene die alles gezien heeft.
Daar heb je degene door wie alles gezien is.

In de les leren de kinderen de namen van de bloemen.
In de les worden de namen van de bloemen geleerd.

A.C.O. 19

Bepaal de handelende voorwerpen in de volgende zinnen:

De leider van de bende werd door de politie gearresteerd.
Het vliegtuig werd bij het opstijgen door een felle noordenwind gehinderd.
Hij werd zopas door zijn baas ontslagen.
Tijdens mijn ziekte werd ik goed verzorgd door mijn moeder.
Hij wordt voortdurend door anderen in de rede gevallen.
Hij werd door zijn vriendin in de steek gelaten.

A.C.O. 20

Onderstreep het meewerkend voorwerp in de volgende zinnen:

Ik wens je een aangename dag.
We geven onze beste klanten 10% korting.
Vader heeft ons gevraagd wat we morgen doen.
Hij heeft jou deze CD's gegeven.
Wil je me dat eens teruggeven?
Zoiets wens ik niemand toe;
Ik zal het aan die vrouw vragen.
Iemand die er niet in gelooft, kun je het niet verkopen.

A.C.O. 21

Bepaal de voorzetselvoorwerpen in de volgende zinnen:

Hij verlangde naar een goeie pint bier.
Zij gelooft niet meer in Sinterklaas.
Hij leed erg onder het verlies van zijn moeder.
Ik wacht hier al 10 minuten op de trein.
Ik zie erg op tegen dit functioneringsgesprek.
Mijn akkoord hangt af van jouw voorstellen.

A.C.O. 22

Duid de bijvoeglijke bepalingen aan in de volgende zinnen:

In mijn wilde dromen zie ik altijd een grote, blonde man.
Ik heb een boek van mijn zus geleend.
Chaufeurs die onder invloed rijden, zijn een gevaar op de weg.
De titel van die film weet ik niet meer.
Hij woonde in een groot huis.
Het paard dat je daar ziet lopen, heeft mij 2000 euro gekost.
Mijn kleindochter ontdekt nu de wereld van de dinosauriërs.
Ken jij die beroemde Italiaanse zanger?

A.C.O. 23

Onderstreep de bijwoordelijke bepalingen aan in de volgende zinnen en bepaal ook om welke soort bijwoordelijke bepaling het gaat:

Ik had vroeger konijntjes (bijw. bep. van tijd).

Er lagen 7 dode kikkers in de vijver (bijw. bep. van plaats).

Ik zit er een hele tijd aan te denken (bijw. bep. van tijd).

Ze gaat met de trein (bijw. bep. van middel) naar het werk (bijw. bep. van richting).

De vergadering ging niet door omdat de voorzitter een auto-ongeluk had gekregen (bijw. bep. van oorzaak).

Veel ziektes kan je voorkomen mits een regelmatig onderzoek (bijw. bep. van voorwaarde).

A.C.O. 24

Zoek in de onderstaande zinnen de bepalingen en zeg ook of het gaat om bijwoordelijke of bijvoeglijke bepalingen:

Hij heeft lang (bijwoordelijke bep.) gewacht in de regen. (bijwoordelijke bep.)

Ik vind dit een heel (bijwoordelijke bep.) mooi (bijvoeglijke bep.) boek.

Ze heeft gisteren (bijwoordelijke bep.) een ernstig (bijvoeglijke bep.) verkeersongeval gehad.

Wegens staking van het onderwijspersoneel (bijvoeglijke bep.) kregen ze op donderdag geen les.

Ik heb een satijnen (bijvoeglijke bep.) nachthemd gekocht.

Ze deed stilletjes (bijwoordelijke bep.) de deur open.

Het kleine (bijvoeglijke bep.) meisje is nu een volwassen (bijvoeglijke bep.) vrouw geworden.

A.C.O. 25

Bepaal of de onderstreepte elementen in onderstaande tekst bijvoeglijke of bijwoordelijke bepalingen zijn:

Attracties (Uit: Website Toerisme Vlaanderen)

"Wil u eens 1 een dagje lekker ontspannen in een van de pret- en themaparken van de kust tot in de Kempen, dan moet u meteen 2 een kijkje nemen bij attractieparken. Ook op gebied van dierenparken 3 heeft u in Vlaanderen 4 een ruime 5 keuze uit algemene of specifieke zoo's 6. En wie tot rust wil komen in een natuurlijke omgeving en daarbij wil genieten van een unieke floracollectie kan terecht in een van de grote publieke tuinen of in de vele parken, die onze steden en dorpen rijk zijn 7."

1 = bijwoordelijke bepaling

2 = bijwoordelijke bepaling

3 = bijwoordelijke bepaling

4 = bijwoordelijke bepaling

5 = bijvoeglijke bepaling

6 = bijvoeglijke bepaling

7 = bijvoeglijke bepaling

A.C.O. 26

Herhaling. Duid alle zinsdelen aan in de volgende zinnen en geef ze hun correcte naam:

Zit (pv) jij (ond) al (bw. bep.) tien minuten (bw. bep.) op die trein (voorz. voorw.) te wachten

(te + inf. = ww. rest)?

Mijn antwoord (ond) hangt (pv) helemaal (bijw. bep.) af (niet-ww. rest) van jouw beslissing (voorzetselvp).

Ik (ond) zie (pv) erg (bijw. bep.) op (niet ww.rest) tegen die operatie (voorzetselvw.).

Jou (meew. vwp.) moet (pv) ik (ond) iets (lv) vertellen (inf.).

Vlakbij haar moderne woning (bw. bep.) zie (pv) je (ond) een watermolen (lv).

Elke dinsdagavond (bw. bep.) gaan (pv) we (ond) met de kinderen (bijw.bep.) zwemmen (ww. rest). Ik (ond) heb (pv) hem (lv) nooit (bw. bep.) vertrouwd (volt.deelw.).

A.C.O. 27

Herhaling. Duid alle zinsdelen aan in de volgende zinnen en geef ze hun correcte naam:

"ICT (ond) is (pv) het drieletterwoord dat symbool staat voor de economie van de toekomst.
Voor de nieuwe economie. Voor groei en succes. (niet-ww.rest) ICT (ond) is (pv) als het
beloofde land voor jongeren die het willen maken in de bedrijfswereld, op de arbeidsmarkt.
(niet-ww.rest) Zo (bijw.bep.) wil (pv) de beeldvorming (ond.) het (lv). Maar (bijw.bep.) in de
afgelopen maanden (bijw.bep.) zijn (pv) er (ond.) wolken (ond.) verschenen (ww.rest) in de
felblauwe lucht. (bijw.bep.) Want (bijw.bep.) met de e-commerce (voorz.voorw.) lijkt (pv) het
(ond.) (voorlopig) (bijw.bep.) niet zo'n vaart te lopen. (niet-ww.rest) En de ICT-loopbaan -
het beroep van de toekomst (ond.)- kan (pv) blijkbaar (bijw.bep.) slechts een kleine groep
jongeren (lv) lokken. (ww.rest) Hoe (bijw.bep.) komt (pv) dat? (ond)"

Samenstelling

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Afdeling Volwassenenonderwijs

Verantwoordelijke Uitgever

Staf Peeters
Afdelingshoofd
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Grafische vormgeving

Afdeling Communicatie en Ontvangst

Druk

Antilope

Depotnummer

D/2005/3241/010

©2005

TERMINOLOGIE ZINSLEER

Nederlands	Frans	Engels	Duits	Spaans	Italiaans	Portugees
persoonsvorm	le verbe conjugué	finite verb	die Personalform	la forma verbal	la persona	verbo
werkwoordelijke rest			die Restform			
gezegde	l'attribut	predicate	das Prädikat	el predicado	il predicato	predicado
samengestelde zin	la phrase composée	compound sentence	das komplexe Satz	la oración compuesta	la proposizione complessa	período composto
enkelvoudige zin	la phrase simple	simple sentence	das einfache Satz	la oración simple	la proposizione semplice	período simples
onderwerp	le sujet	subject	das Subjekt	el sujeto	il soggetto	sujeito
lijdend voorwerp	le complément d'objet direct	direct object	das Akkusativ-objekt	el complemento directo	il complemento diretto	complemento objecto directo
meewerkend voorwerp	le complément d'objet indirect	indirect object	das Dativobjekt	el complemento indirecto	il complemento indiretto	complemento objecto indirecto
voorzetsel-voorwerp		prepositional object	das Präpositionalobjekt			complemento preposicional
handelend voorwerp	le complément d'agent		das Handlungsträger	el complemento agente	il complemento d'agente	complemento agente
bijvoeglijke bepaling		attributive adjunct	das Attribut		la determinazione aggettivale	adjunto adnominal
bijwoordelijke bepaling	le complément circonstanciel	adverbial adjunct	das Adverbiale	el complemento circunstancial	la determinazione avverbiale	complemento circunstancial / adjunto adverbial

¹ niet courant

Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel
Gratis infolijn: 0800/92 370 - fax: 02/553 96 15
bis@vlaanderen.be
www.bis.vlaanderen.be